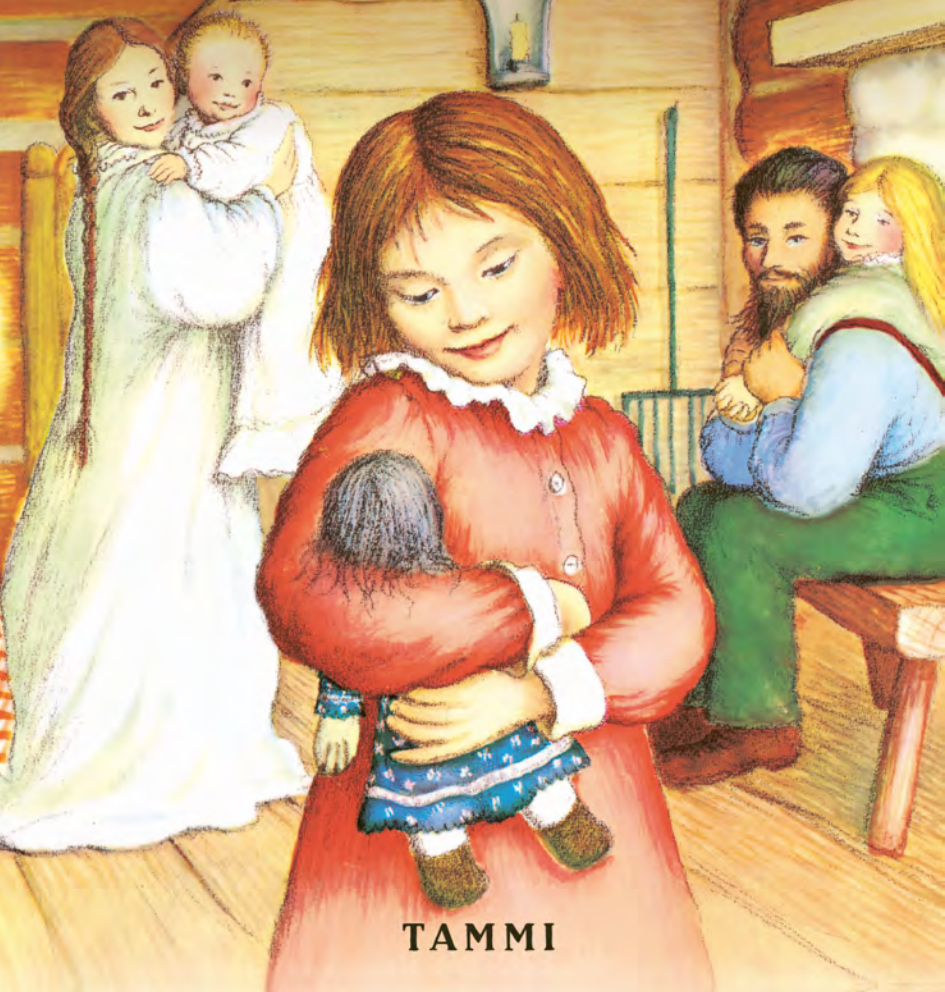

Laura Ingalls Wilder

Pieni talo suuressa metsässä

TAMMI

Laura Ingalls Wilder

Pieni talo suuressa metsässä

Kuvittanut Garth Williams

Suomentanut Heidi Järvenpää

Runot suomentanut Kirsi Kunnas

TAMMI / HELSINKI

Laura Ingalls Wilderin Pieni talo -kirjasarja ilmestyi alun perin vuosina 1932–1943, ja sen teokset kuvaavat vuosien 1871–1885 tapahtumia Yhdysvaltojen Keskilännessä. Sarjan kirjat on suomennettu vuosina 1961–1974 ja ne julkaistaan nyt uudelleen sellaisenaan. Teokset ovat maailmankirjallisuuden klassikoita ja oman aikansa näköisiä, joten jotkin ilmaiset saattavat tuntua nykyajan lukijasta epämukavilta.

Sarjan osat julkaisujärjestyksessä:

Pieni talo suuressa metsässä, suomentanut Heidi Järvenpää

(Little House in the Big Woods, 1932)

Farmarin lapset, suomentanut Leif Forsblom (Farmer Boy, 1933)

Pieni talo preerialla, suomentanut S.S.Taula (Little House on the Prairie, 1935)

Luumujen poukama, suomentanut Heidi Järvenpää (On the Banks of Plum Creek, 1937)

Hopeajärven rannalla, suomentanut Heidi Järvenpää (By the Shores of Silver Lake, 1939)

Pitkä talvi preerialla, suomentanut Esko Jämsén (The Long Winter, 1940)

Pieni kaupunki preerialla, suomentanut Inkeri Pitkänen (Little Town on the Prairie, 1941)

Onnen kultaiset vuodet, suomentanut Inkeri Pitkänen (These Happy Golden Years, 1943)

Amerikkalainen alkuteos *Little House in the Woods* ilmestyi 1932

Text copyright 1932 by Laura Ingalls Wilder

Copyright renewed 1959 by Roger L. MacBride

Pictures copyright 1953 by Garth Williams

Suomenkielinen laitos © Tammi 2021

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-04-3462-5

Painettu EU:ssa

Sisällys

1. Pieni talo suuressa metsässä 7
2. Talvipäiviä ja talvi-iltoja 26
3. Pitkä rihlapyssy 44
4. Joulukuukuu 56
5. Sunnuntait 76
6. Kaksi suurta karhua 92
7. Sokerilumi 106
8. Isoisän luona tanssitaan 118
9. Kaupunkimatka 138
10. Kesä 156
11. Syksy 175
12. Ihmeellinen kone 186
13. Metsän peura 200

1.

PIENI TALO SUURESSA METSÄSSÄ

Olipa kerran, tai tarkemmin sanoen kuusikymmentä vuotta sitten, pieni tyttö, joka asui Wisconsinin suurissa metsissä pienessä harmaassa hirsimajassa.

Suurten metsien suuret tummat puut ympäröivät majaa, ja niiden takana oli lisää puita, ja niiden takana vielä enemmän puita. Kulkipa siellä sitten päivän, viikon tai kokonaisen kuukauden, ei nähnyt muuta kuin metsää. Siellä ei ollut taloja. Siellä ei ollut teitä. Siellä ei ollut ihmisiä. Siellä oli vain metsiä sekä metsissä asuvia villieläimiä.

Wisconsinin suurissa metsissä oli susia ja karhuja ja suuria villikissoja. Virtojen rannoilla asusti pii-

sameja ja minkkejä ja saukkoja. Ketuilla oli luolansa kukkuloilla, ja peuroja kuljeskeli kaikkialla.

Pienestä hirsimajasta itään ja pienestä hirsimajasta länteen oli peninkulmittain pelkkää metsää, ja vasta suurten metsien laidalla oli muutama pieni hirsimaja siellä ja täällä.

Vaikka pieni tyttö olisi kuinka yrittänyt katsoa, hän ei nähnyt muuta taloa kuin sen, missä hän asui isän ja äidin, Mary-siskon ja Carrie-vauvan kanssa. Talon editse kulki kärrytie kadoten kaartuen ja mutkitellen metsään, missä villieläimet asuivat, mutta pieni tyttö ei tiennyt, minne tie meni tai mitä sen päässä mahtoi olla.

Pienen tytön nimi oli Laura. Maatessaan illalla hiljaa pienessä vuoteessaan Laura kuunteli, eikä kuullut muuta kuin suurten puiden suhinaa. Joskus kuului kaukaa suden ulvontaa. Sitten susi tuli lähemmäksi ja ulvoi jälleen.

Se oli pelottava ääni. Laura tiesi, että sudet saattoivat syödä pieniä tyttöjä. Mutta hän oli turvassa vahvojen hirsiseinien takana. Isän kivääri riippui naulas-
sa oven yläpuolella, ja hyvä uskollinen Jack-koira makasi sen edessä. Lauran isällä oli tapana sanoa:

– Nuku vain, Laura. Jack ei päästä susia sisään. Ja

sitten Laura käpertyi peitteiden alle Mary-siskon viereen ja nukahti.

Eräänä iltana isä nosti Lauran vuoteesta ja kantoi ikkunan ääreen, jotta hän näkisi sudet. Niitä oli kaksi, ja ne istuivat talon edessä. Sudet olivat kuin takku-karvaisia koiria. Ne kohottivat kuononsa päin suurta kirkasta kuuta ja ulvoivat.

Jack tepasteli muristen oven edessä. Sen niskakarvat olivat pystyssä, ja se irvisti terävillä vahvoilla hampaillaan susille. Sudet ulvoivat, mutta sisään ne eivät päässeet.

Pieni hirsimaja oli oikein viihtyisä pieni hirsimaja. Siinä oli suuri ullakko, jossa oli hauska leikkiä sateen rummuttaessa kattoa. Ullakon alapuolella oli pieni makuuhuone ja suuri tupa. Makuuhuoneen ikkuna suljettiin puisella luukulla. Tuvassa oli kaksi ikkunaa, joissa oli lasiruudut, sekä kaksi ovea, etuovi ja takaovi.

Taloa ympäröi teräväharjainen säleaita. Se oli pystytetty karhujen ja peurojen takia.

Pihalla talon edessä oli kaksi kaunista suurta tammi-putta. Joka aamu heti herättyään Laura juoksi katsomaan ulos ikkunasta, ja eräänä aamuna hän näki kuolleen peuran riippumassa kummankin tammen oksasta.

Isä oli ampunut peurat edellisenä päivänä ja tuonut ne kotiin illalla Lauran nukkuessa ja ripustanut ne korkealle puuhun, jotta sudet eivät yltäisi repimään niistä lihaa.

Sinä päivänä isä ja äiti ja Laura ja Mary saivat tuoretta peuranlihaa päivälliseksi. Se oli niin hyvää, että Laura olisi halunnut syödä kaiken. Mutta suurin osa lihasta suolattaisiin ja savustettaisiin ja pantaisiin varastoon talvella syötäväksi.

Talvi oli nimittäin tulossa. Jokainen päivä oli toistaan lyhyempi, ja pakkanen hiiviskeli öisin ikkunoiden takana. Pian tulisi lunta. Silloin pieni hirsimaja hautautuisi melkein kokonaan kinoksiin, ja järvi ja virrat peittyisivät jäähän. Purevan kylmällä pakkasäällä isän olisi vaikeata löytää ja ampua riistaeläimiä syötäväksi.

Karhut piiloutuisivat pesiinsä, missä ne nukkuisivat sikeästi koko talven. Oravat käpertyisivät ontoissa puissa oleviin koteihinsa ja peittäisivät pörröisellä hännällä nenänsä, jotta pakkanen ei pääsisi siihen puremaan. Peurat ja kaniinit muuttuisivat aroiksi, ja niitä olisi vaikea tavoittaa. Ja vaikka isä saisikin peuran, se olisi surkean laiha, eikä ollenkaan lihava ja pyöreä kuten syksyllä.

Isä metsästäisi yksin koko päivän purevassa pakasessa suurissa lumen peittämässä metsässä ja tulisi illalla kotiin löytämättä mitään syötävää äidille, Marylle ja Lauralle.

Sen vuoksi ennen talven tuloa oli varastoitava mahdollisimman paljon ruokaa pieneen hirsimajaan.

Isä nylki peurat huolellisesti ja suolasi ja venytti niiden vuodan, sillä hän valmistaisi niistä myöhemmin pehmeätä nahkaa. Sitten hän paloitteli ruhon, riippotteli lihanpalasille suolaa ja laittoi ne laudalle.

Pihan toisella laidalla oli pitkä kappale suurta onttoa puuta. Isä hakkasi nauloja sen sisäpuolelle niin pitkälle kuin kummastakin päästä ylettyi. Sitten hän nosti puun pystyyn, sulki sen yläpään pienellä harjakatolla ja leikkasi alaosasta pois palasen, jolloin runkoon tuli aukko. Irti leikkaamaansa palaseen hän naulasi nahkaiset saranat. Sitten hän kiinnitti palasen takaisin aukon suulle, ja näin puunrunko sai pienen oven, jossa oli vielä kaarnakin jäljellä.

Kun peuranliha oli ollut suolassa muutaman päivän, isä laittoi jokaisen kappaleen reunaan reiän ja pujotti reikään narun. Laura katseli, kun isä teki tätä, ja sitten hän katseli, kun isä ripusti lihanpalaset puunrungon sisäpuolella oleviin nauloihin.

Isä työnsi kätensä pienestä ovesta ja ripusti lihanpalasia niin korkealle kuin ylettyi. Sitten hän asetti tikapuut nojalleen runkoa vasten, kiipesi ylös, otti pois pienen harjakaton, työnsi kätensä rungon sisään ja asetteli lihanpalasia nauloihin.

Sitten isä pani katon takaisin paikalleen, laskeutui tikapuilta ja sanoi Lauralle:

– Menepäs hakkuutukille ja tuo sieltä muutama hikkorinlastu – mutta tuo vain puhtaita, uusia lastuja.

Laura kipaisi isän puunhakkuupaikalle ja pöimi esiliinansa täyteen kauniita, hyväntuoksuisia lastuja. Nyt isä avasi puunrungon pikku oven ja sytytti rungon sisäpuolelle tulen pienistä kaarnanpaloista ja

sammalesta. Päällimmäiseksi hän laittoi varovaisesti muutaman hikkorinlastun.

Vihreät hikkorinlastut eivät syttyneet palamaan vaan alkoivat kyteä ja täyttivät onton puunrungon paksulla tukahduttavalla savulla. Isä sulki oven. Vähän savua tihkui oven raosta, ja myös katosta tuli ulos vähän savua, mutta suurin osa siitä jäi puunrungon onttoon sisustaan, missä lihanpalasetkin olivat.

– Mistään ei tule niin hyvää savua kuin hikkorinlastuista, sanoi isä. – Hikkorinlastuilla savustettu liha säilyy missä tahansa ja millaisessa säässä tahansa.

Sitten isä otti pyssynsä, heitti kirveen olalleen ja meni kaatamaan pari puuta.

Laura ja äiti vartioivat tulta useita päiviä. Kun savu lakkasi tihkumasta oven raosta, Laura haki lisää hikkorinlastuja, ja äiti pani ne lihanpalasten alla kytevään tuleen. Koko tämän ajan pihalla tuntui savun haju, ja kun ovi avattiin, tulvahti puunrungon sisältä voimakas savustuneen lihan tuoksu.

Lopulta isä sanoi, että peuranliha oli nyt tarpeeksi savustunut. Tulen annettiin sammua, ja isä otti puunrungon sisältä kaikki lihanpalaset. Äiti kääri jokaisen lihanpalasen paperin sisään ja ripusti ne ullakolle, missä ne olisivat turvassa.

Eräänä aamuna isä valjasti hevosen kärryjen eteen ja lähti kotoa ennen päivänkoittoa. Illalla hän tuli takaisin ja toi kärrykuormallisen kalaa. Koko suuri kärryn kori oli täynnä kalaa, ja muutamat kaloista olivat

yhtä suuria kuin Laura. Isä oli käynyt Pitkäjärvellä ja pyydystänyt kalat verkolla.

Äiti leikkasi valkoisesta pehmeästä kalanlihasta ruodottomia viipaleita Lauralle ja Marylle. Koko perhe herkutteli hyvällä tuoreella kalalla. Kaikkia kaloja ei syöty tuoreena, vaan suurin osa suolattiin tynnyreihin talven varaksi.

Isällä oli myös sika. Se juoksenteli vapaana suurissa metsissä syöden ravinnokseen tammenterhoja ja pähkinöitä ja juuria. Nyt isä otti sian kiinni ja pani sen hirsistä rakennettuun tarhaan, missä sitä lihotettaisiin. Hän teurastaisi sian heti, kun ilmat kylmenisivät niin paljon, että liha säilyisi jäätyneenä.

Kerran Laura heräsi keskellä yötä sian huutoon. Isä nousi kiireesti vuoteesta, sieppasi pyssynsä ja juoksi ulos. Sitten Laura kuuli pyssyn pamahtavan, kerran, kahdesti.

Isä tuli sisään ja kertoi, mitä ulkona oli tapahtunut. Hän oli nähnyt suuren mustan karhun seisovan sikatarhan vieressä. Se oli kurottanut kämmenensä tarhaan ja yrittänyt tarttua sikaan, ja sika oli juosta vilistänyt kiljuen ympäri tarhaa. Isä oli nähnyt karhun tähtien valossa ja ampunut heti. Mutta tähtien valo oli himmeä, eikä isä nähnyt tähdätä tarkasti.

Karhu oli juossut haavoittumattomana metsään.

Laura oli pahoillaan, kun isä ei ollut saanut karhua. Hän piti kovin paljon karhunlihasta. Isäkin oli pahoillaan, mutta hän sanoi:

– No, jäipä meille sentään sika.

Pikku talon takana oli puutarha. Se oli kasvanut ja rehottanut koko kesän. Se oli niin lähellä taloa, etteivät peurat uskaltaneet päiväsaikaan hypätä aidan yli syömään vihanneksia, ja yöllä Jack piti ne poissa. Joskus aamuisin nähtiin porkkana- ja kaalipenkeissä pieniä sorkanjälkiä. Mutta Jackin jäljet olivat siellä myös, ja peurat olivat hypänneet aidan yli pakoon.

Nyt perunat ja porkkanat, punajuuret, lantut ja kaalit ja oli nostettu maasta ja viety kellarin, sillä yöpakkaset tulisivat kohta.

Sipulit sidottiin varsistaan suuriksi kimpuiksi, jotka ripustettiin ullakolle lankaan pujotettujen punapippurinauhojen viereen. Kurpitsat olivat oranssinvärisinä, keltaisina ja vihreinä pinoina ullakon nurkassa.

Suolakalatynnyrit olivat ruokasäiliössä, ja ruokasäiliön hyllyillä oli monta keltaista juustoa.

Sitten eräänä päivänä Henry-setä tuli ratsastaen suurista metsistä. Hän tuli auttamaan isää teurastuksessa. Äidin suuri leikkuuveitsi oli jo valmiiksi te-

roitettu, ja Henry-sedällä oli mukanaan Polly-tädin leikkuuveitsi.

Isä ja Henry-setä sytyttivät nuotion sikatarhan vierelle ja kuumensivat monta suurta padallista vettä. Veden alkaessa kiehua he ryhtyivät teurastamaan sikaa. Silloin Laura juoksi sisään, painoi päänsä tyyneen ja työnsi sormet korviinsa, sillä hän ei halunnut kuulla sian huutavan.

– Ei siihen tee kipeää, Laura, sanoi isä. – Me teurastamme sen nopeasti. Mutta Laura ei kuitenkaan halunnut kuunnella, kun sika kiljaisi.

Hetken kuluttua hän otti sormen pois toisesta korvastaan ja kuunteli. Sika ei kiljunut enää. Tästä lähtien teurastusaika oli pelkkää huvia.

Koko päivän kaikilla oli kova kiire, ja lapsilla oli paljon nähtävää ja tehtävää. Henry-setä ja isä olivat iloisella tuulella. Päivälliseksi olisi kylkipaistia, ja isä oli luvannut antaa Lauralle ja Marylle sian rakon ja saparon.

Heti kun sika oli kuollut, kastoivat isä ja Henry-setä sen monta kertaa kuumaan veteen, kunnes se oli hyvin kaltautunut. Sitten he panivat sen leveälle laudalle ja raaputtivat harjakset irti. Sen jälkeen he ripusivat sian puuhun, ottivat pois sisälmykset ja jättivät ruhon jäähtymään.

Ruhon jäädyttyä he ottivat sen puusta ja ryhtyivät paloittelemaan. Siinä oli kinkkua ja lapaa, selkää, kylkeä ja vatsaa. Oli sydän ja maksa ja kieli sekä pää, josta keitettäisiin syltystä, ja suuri vädillinen kaikenlaisia tähteitä, joista valmistettaisiin makkaraa.

Sitten lihat vietiin talon takaoven vieressä olevaan vajaan ja levitettiin pöydälle, ja jokaiseen lihankappaleeseen ripoteltiin suolaa. Kinkut ja lavat pantiin suolaveteen, sillä ne savustettaisiin kuten peuranlihakin ontossa puunrungossa.

– Hikkorinsavulla savustettua kinkkua ei voita mikään, sanoi isä.

Isä puhalsi sianrakon täyteen ilmaa, niin että siitä tuli pieni valkoinen pallo. Sitten hän sitoi sen suun kiinninarulla ja antoi pallon Marylle ja Lauralle leikkikaluksi. Sitä saattoi heitellä ilmaan ja lyödä kädellä. Sitä saattoi myös pompottaa maassa ja potkia. Mutta siansaparosta oli vielä enemmän hauskuutta kuin rakkopallosta.

Isä nylki saporon ja työnsi sen paksumpaan päähän teroitettun tikun. Äiti avasi liedenluukun ja otti sieltä kuumia hiiliä hellalle. Sitten Laura ja Mary kumpikin vuorollaan pitivät saporoa hiilien päällä.

Se sihisi ja kärisi, ja siitä tippuva rasva räiskyi hiilille. Äiti ripotteli saporoon suolaa. Lauran ja Maryn kasvot hehkuivat, ja Laura poltti sormensa, mutta ei hän siitä välittänyt. Siansaparon paistaminen oli niin hauskaa, että heille melkein tuli riitaa vuoroista.

Vihdoin sapiro oli kypsä. Se oli joka puolelta kauniin ruskea, ja voi, miten ihanasti se tuoksui! He veivät sen pihalle jäähtymään, ja jo ennen kuin se oli ehtinyt kunnolla jäähtyä, he alkoivat maistella sitä ja polttivat kielensä.

He söivät saporosta kaiken lihan luuta myöten, ja luun he antoivat Jackille. Ja siinä oli sen hauskuuden

loppu. Uutta siansaparoa he eivät saisi ennen kuin vasta seuraavana syksynä.

Päivällisen jälkeen Henry-setä lähti kotiinsa, ja isä meni työhönsä suuriin metsiin. Mutta Lauralle, Marylle ja äidille teurastusajan puuhat olivat vasta alussa. Äidillä oli vielä paljon tekemistä, ja Laura ja Mary auttoivat häntä.

Koko sen ja seuraavan päivän äiti keitti sianrasvaa suurissa rautapadoissa. Laura ja Mary kantoivat puita ja pitivät huolta tulesta. Tulen täytyi palaa hyvin mutta ei liian hyvin, jotta rasva ei palaisi. Suurten patojen sisältö porisi ja kiehui, mutta siitä ei saanut nousta savua. Silloin tällöin äiti kuori pinnalta pois ruskeita lihanmuruja. Hän pani ne kankaan sisään ja puristi niistä pois kaiken rasvan. Sitten hän pani murut vädille. Niitä käytettäisiin maissileivän mausteeksi.

Murut olivat hyvänmakuisia, mutta Laura ja Mary saivat vain vähän maistaa niitä. Murut olivat liian vahvaa ruokaa pienille tytöille, sanoi äiti.

Äiti raaputti ja puhdisti sianpään huolellisesti. Sitten hän keitti sitä, kunnes kaikki liha irtosi luista. Hän hakkasi lihan hienoksi pienellä petkelellä puukulhossa ja pani mausteeksi pippuria, suolaa ja yrtejä. Sitten hän sekoitti hienontamansa lihan ja padassa olevan

keitinliemen ja kaatoi seoksen astiaan jäähtymään. Kun se oli jäähtynyt, siitä leikattiin viipaleita. Se oli sianpääsylttyä.

Kaikki tähteeksi jääneet pienet lihanpalat äiti hienonsi petkelellä ja maustoi seoksen suolalla ja pippurilla sekä kuivatuilla salvianlehdillä. Sitten hän sotki seosta käsin, ja kun kaikki ainekset olivat hyvin sekoittuneet, hän pyöritti tahnasta palloja. Sitten äiti latoi pallot astiaan ja vei vajaan, missä ne jäätyisivät ja säilyisivät hyvin. Näin äiti valmisti makkaraa, jota syötäisiin talvella.

Kun teurastusajan työt oli tehty, oli ulkovajassa makkaroita ja sianpääsylttyä, monta suurta ruukullista rasvaa ja puupytyssä suolalihaa. Ullakolla riippuivat savustetut kinkut ja lavat.

Pieni hirsimaja oli melkein halkeamaisillaan kaikesta siitä hyvästä ruoasta, mitä sinne talven varalle oli varastoitu. Ruokasäiliö ja ulkovaja ja kellari olivat täynnä ruokaa, samoin ullakko.

Lauran ja Maryn täytyi nyt leikkiä sisällä, sillä ulkona oli kylmä, ja puista olivat jo melkein kaikki lehdet pudonneet. Lieden tulta ei enää päästetty sammumaan. Illalla isä peitti hiilet tuhkalla, jotta ne palaisivat aamuun asti.